

ОЧЕРК ЗА ИСТОРИЯТА И ФОНДОВЕТЕ НА БИБЛИОТЕКАТА НА ИЕФЕМ – БАН, СЕКТОР ЕТНОЛОГИЯ

Янита Белчева

Библиотеката към някогашния Народен етнографски музей (НЕМ) е създадена през далечната 1906 г. Сградата, в която тя първоначално се помещава, изгаря след попадение от запалителна бомба по време на англо-американските бомбардировки над София в началото на 1944 г. Унищожени са ценни колекции и отделни книги, които по-късно не се възстановяват. Спасеният библиотечен фонд е предаден в НБКМ за съхранение, където се помещава и до днес. Със Закона за БАН от 1949 г. НЕМ е присъединен към Института за народонаука и това окрупняване налага неговото преименуване в Етнографски институт с музей (ЕИМ). През 2016 г. НЕМ, а съответно и неговата библиотека отбелязаха 110 г. от основаването си.

От 28 януари 1949 г. създадената към музея библиотека е с приоритет в комплектуването на етнографска, езиковедска и обществено-политическата литература. През 1957 г. е основан Единен център по история. През периода 1949–1952 г. фондът на библиотеката на ЕИМ – БАН наброява 3 087 тома книги. В нея намаляват чисто историческите съчинения, тъй като от 1974 г. Институтът по исторически изследвания вече има специализирана библиотека.

През 1907 г. за историческия отдел на книгите отговаря Антон П. Стоилов, а за етнографския – Стефан Л. Костов. Има създаден и старопечатен отдел. През следващите десетилетия позицията на библиотекари в ЕИМ заемат колеги и с етнографско образование, но завършили библиотечен курс: Киприяна Кръстанова (1960–1969), Люба Макавеева (1970–1977), хора със специализирана библиотечарска квалификация, съответно възпитаници вече на Държавния библиотечарски институт (Лили Добрева, 1977–1988, Янита Белчева, от 1989 до днес). С техните усилия и съдействие започва разработването и издаването на специализирана библиографска литература и на сп. „Българска етнография“, в което активно участие имат Киприяна Кръстанова (1976–1980, 1982, 1984), Люба Макавеева (1976–1977, 1979, 1980), Мария Сарафова (1979–1980, 1982–1983), Вяра Ковачева-Костадинова (1983, 1984, 1987), Недялка Шипчанова (1987), Анна Генчева (1990), Ева Близнашка (1993), Мария Галанова (1991, 1994) и Цветанка Горанова (1999), която е етнолог от друг институт на БАН. Някои от библиографиите са в съавторство. През 2001 г. излезе от печат библиографията на етнографската книжнина под редакцията на Вяра Ковачева-Костадинова „150 години българска етнографска наука 1829–1978“. По-късният период е обхванат през 1993 г. в библиография от съставителите Невена Ганева, Снежана Маринова и съставителя-редактор Аспарух Спиртов от Универсалната научна библиотека „З. Княжевски“ в Стара Загора. Тази библиография е озаглавена „Традиции, обичаи, обреди, празници“.

Авторът на тези редове – Янита Белчева, е работила през годините сама или едновременно с колеги с различна специализация като етнографката Снежина Димитрова (2000–2002), библиотекарите Виктория Спасова (2004–2009) и Мая Йорданова (2009–2010 г.), архиваря Георги Гребенаров (2008–2011). Дипломната работа на Виктория Спасова „Тематичен показалец на списание „Българска етнология“ за периода 1975–2004 г. е предоставена за ползване от читателите.

В края на 2016 г. фондът на библиотеката наброява 26 168 тома библиотечни материали, от които книги 13 808 тома, периодични издания 12 274 тома, графични и картографски издания 86. Текущите заглавия от периодични издания са 53, от които списания 27 и 26 поредици. Съставът на фондовете по език е разпределен както следва: български език – 8 890 т., руски – 5 936 т., други славянски езици – 3 413 т., английски език – 3 110 т., немски – 2 216 т., френски – 1268 т. и други чужди езици – 1 335 т.

Постъпилите библиотечни единици идват като покупка, книгообмен, дар и депозит.

Във фонда са обособени и няколко лични библиотеки: на проф. Джоел Халперн; книги от библиотеката на царската фамилия: княз Александър Батемберг, цар Фердинанд I Сакскобургготски, цар Борис III, царица Йоанна, княгиня Евдокия, княгиня Надежда. В него се съхраняват специализирани сборки на етнографски карти, атласи, албуми и ромска литература.

Библиотеката разполага и продължава да получава текущо СБНУ – „Сборник народни умотворения и народопис“ от далечната 1889 г., стигнал до 65-ти том. Много интерес се проявява и към „Известията на Народния етнографски музей“ от сигналния екземпляр през 1907 г. и от началото на течението от 1921 г. до 1943 г. От кн. I, 1953 г. „Известията“ продължават да излизат като „Известия на Етнографския институт с музей“, а впоследствие се ражда и „Българска етнография/етнология“.

Библиотеката поддържа каталози на наличните в нея книги – азбучен и систематичен, и каталог на периодичните издания – азбучен. Библиотеката извършва периодично справочно-информационна дейност.

Читатели на библиотеката могат да бъдат всички лица, които се интересуват от родната и чуждестранната литература по етнология, обща история, изкуствознание, фолклор, култура на българския народ и българските земи в историческите и съвременните им граници, както и от културата на общностите в останалите страни и народи от най-ранното историческо време до наши дни.

Регистрирани като читатели са 321 души, от които 90 са сътрудници на ИЕФЕМ при БАН, сектор „Етнология“, 116 са от системата на БАН, 81 са външни и 34 са от СУ. От читателите 79 са професори и доценти, 92 са асистенти,

преподаватели и докторанти, 34 са студенти и 116 са други.

В резултат на обединителните процеси в БАН през 2010 г. се сливат двата академични института със сходни научни полета и интереси – Етнографският институт с музей и Институтът за фолклор, и се създава единен Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей. Фондовете на библиотеките, както и секциите, към които те принадлежат в двата бивши вече института, остават непроменени.